

การพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร*

Development of Jitsuksa Model to Promote Ethical Leadership of Master's Degree Students in Educational Administration Naresuan University

พิทยา แสงสว่าง, ณัฐฐ์ ชาคำมูล, อนุชา กอนพวง และนรินทร์ทิพย์ กอนพวง
Phitthaya Saengsawang, Nat Chakhammul, Anucha Kornpuang and Narinthip Kornpuang
Naresuan University, Thailand
มหาวิทยาลัยนเรศวร, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phitthayas@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2) สร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เป็นการศึกษาและพัฒนา กลุ่มประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบบันทึกการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์สถิติ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมี 3 องค์ประกอบ คือ ค่านิยม การตัดสินใจ และการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น โดยความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีค่า $PNI_{modified} = 0.47$ แนวทางการใช้จิตศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความเป็นชุมชนสามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน

*ได้รับบทความ: 16 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2568
Received: August 16, 2025; Revised: December 18, 2025; Accepted: December 23, 2025

2. รูปแบบจิตศึกษาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไก วิธีดำเนินงาน การวัดผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยเน้นการใช้จิตวิทยาเชิงบวกและกิจกรรมจิตศึกษา ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความถูกต้อง ครบคลุม และเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.43)

3. การทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขา การบริหารการศึกษาประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา พบว่า นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้ทุกด้าน มีความเข้าใจเพิ่มขึ้นและพัฒนาทักษะการใช้จิตศึกษาอย่างชัดเจน พฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.58)

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ (Results) ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม พบว่าผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.55)

คำสำคัญ: จิตศึกษา; การพัฒนารูปแบบจิตศึกษา; ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

Abstract

This research aimed to: (1) examine the components of ethical leadership, the essential needs, and the application of contemplative education for promoting ethical leadership; (2) develop a contemplative education model to enhance ethical leadership; (3) implement the developed model; and (4) evaluate the outcomes of the model. The study employed a research and development (R&D) methodology. The population comprised 150 first-year master's students in Educational Administration in the academic year 2023. Research instruments included questionnaires, interviews, evaluation forms, and observation records. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), and content analysis.

The findings revealed that:

1. Ethical leadership consists of three components: values, decision-making, and empathy. The overall essential needs for developing ethical leadership showed a PNI_{modified} value of 0.47. The application of contemplative education was categorized into two key areas: cultivating a sense of positive community and implementing contemplative practices.

2. The developed model comprised principles, objectives, operational mechanisms, methods, assessment strategies, and success conditions. The model emphasized positive

psychology and contemplative practices. Expert evaluations indicated that the model was highly accurate, comprehensive, and appropriate ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.43).

3. The implementation phase, involving master's students in Educational Administration, showed positive reactions across all learning dimensions. Learners demonstrated increased understanding and improved contemplative practice skills. Overall behavioral outcomes were at a high level ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.58).

4. The evaluation of the model's outcomes indicated that the overall results across all dimensions were at a high level ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.55).

Keywords: Jitsuksa; Jitsuksa model development; Ethical leadership

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ และสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ โลกศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ดี การจัดการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายตั้งแต่หน่วยงานระดับ ปฏิบัติจนถึงหน่วยงานระดับการกำหนดนโยบาย กำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ดีต่อวิชาชีพ ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้กับสังคมในการพัฒนาประเทศ ชาติ ดังนั้นครูผู้ซึ่งจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีทักษะใน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สร้างการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลอง และหรือด้วยวิธีการอื่นๆ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิด องค์ความรู้เกิดสมรรถนะ มีทักษะการใช้ชีวิตที่จำเป็น รวมไปถึงการมีทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ต่อ การเผชิญสถานการณ์จริงทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (วิจารณ์ พานิช, 2555) และผู้บริหารเป็นไก่นำสำคัญ ในการพัฒนาครูให้มีทักษะและสมรรถนะในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน และตัวผู้บริหารเองก็จะต้อง เป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะและสมรรถนะทางการบริหารและการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างของการมีภาวะผู้นำทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ภาวะผู้นำ ทางการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะต้องมีความรู้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ต้องเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ และมีกระบวนการแทรกแซงกิจกรรมนำครูไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ให้สอดคล้องกับยุคสมัยบนพื้นฐานแห่งความดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีสัมมาทิฐิทางการศึกษา (สุทัต

จันทะสินธุ์, 2560) และจิตศึกษาถือว่าเป็นนวัตกรรมหนึ่ง ที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับครู เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาครู ทำให้มีจิตใจที่สงบ รับฟังกันได้อย่างลึกซึ้ง เกิดการใคร่ครวญ รับรู้ความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น สามารถรับรู้และเชื่อมโยงตนเองกับผู้อื่นหรือสิ่งต่างๆ จนเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง สร้างการน้อมนำสิ่งที่ดีงามเข้าไปสู่จิตใจได้นานึก ให้ครูกลายเป็นคนที่เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยรวมครูกลายเป็นครูที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ปลอดภัยพลังการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ “จิตศึกษา” จึงกลายเป็นส่วนสำคัญของโรงเรียนในการพัฒนาครู เพื่อยกระดับจิตวิญญาณของครูให้มี “หัวใจของความเป็นครู” อย่างแท้จริง (วิเชียร ไชยบัง, 2561)

ดังนั้น สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในฐานะหน่วยงานหลักของมหาวิทยาลัยที่ผลิตบัณฑิตด้านการศึกษ พัฒนาผู้บริหารและครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่จะเป็นคุณคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตที่เข้าศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา ให้ได้รับการพัฒนาทุกด้านครอบคลุมทุกมิติในความเป็นผู้บริหาร รวมทั้งภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่นิสิตที่เรียนสาขาการบริหารการศึกษา จะได้เรียนรู้นำไปสู่การเป็นผู้นำที่ดีพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถในเชิงบริหารและความดีงามมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
4. เพื่อประเมินผลลัพธ์การใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประยุกต์ใช้เป็นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (Research and development of educational innovations) (รัตนะ บัวสนธ์, 2565) โดยมีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) โดยมีผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาดูเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 108 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, & Morgan (1970, pp. 607-610)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try out ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังนิสิตที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การส่งแบบสอบถามเป็นระบบออนไลน์ Google form ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-10 เมษายน 2567 และได้รับข้อมูลกลับมาร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ร่องวานิช, 2558)

2. ศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ

เชิงจริยธรรมจากโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ซึ่งเป็นสถานศึกษาต้นแบบของการใช้รูปแบบจิตศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้การสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมจิตศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้ใช้กิจกรรมจิตศึกษา จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่ง มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) นำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาออกแบบรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา 2) ยกร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ตามข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 3) ตรวจสอบร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการตรวจสอบร่างรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 6 คน เพื่อประเมินความถูกต้อง ครอบคลุมและความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและจิตศึกษา จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ผ่านการพัฒนาด้านการใช้นวัตกรรมจิตศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่กำกับดูแลและเป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนที่นำนวัตกรรมจิตศึกษาไปใช้ในโรงเรียน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) ร่างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยใช้ประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และ 2) แบบประเมินความถูกต้อง สอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนัดหมายการสัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์ ในระหว่างการประชุมสัมมนา มีผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึก และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) อีกทั้งนำข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาหาฉันทมติ (Consensus)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มทดลอง ได้แก่ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 150 คน

ขั้นตอนการทดลอง โดยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยการจัดอบรมการใช้รูปแบบระยะเวลา 2 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) และแบบประเมินพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การประเมินระหว่างการจัดอบรมหลักสูตรจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ระยะเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 27-28 มิถุนายน 2567 มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ตามแนวคิดการประเมินของ Kirkpatrick ในระดับที่ 1 และ 2 คือ การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) การประเมินการเรียนรู้ (Learning) และใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และระดับที่ 3 เป็นแบบประเมินตนเองในการประเมินพฤติกรรม (Behavior) (รอบที่ 1) และระยะที่ 2 การประเมินหลังการจัดอบรมหลักสูตรจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ไประยะหนึ่ง เป็นเวลา 3 เดือน ตามแนวคิดการประเมินของ Kirkpatrick โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบประเมินตนเอง ฉบับเดียวกันกับการประเมินพฤติกรรม (Behavior) รอบที่ 1 ในการประเมินพฤติกรรม (Behavior) เป็นรอบที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) และการประเมินการเรียนรู้ (Learning) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) การประเมินพฤติกรรม (Behavior) รอบที่ 1 และรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ค่าคะแนนตามแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ และภาพรวม

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการประเมินผลลัพธ์ (Results) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา หรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย ที่นิสิตสังกัดอยู่ จำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่างโดยใช้อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, & Morgan (1970, pp. 607-610)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนี IOC (Index of Item-Objective Congruence) จำนวน 3 คน ซึ่งมีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 0.67 ถึง 1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try out ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะ

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมิน เท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบประเมินพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังหัวหน้าสถานศึกษาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่นิสิตสังกัดอยู่ โดยใช้การส่งแบบประเมินเป็นระบบออนไลน์ Google form ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระหว่างวันที่ 10-31 ตุลาคม 2567 และได้รับข้อมูลกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ค่าคะแนนตามแบบประเมิน ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อ และภาพรวม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผู้บริหารสังเกตเห็นนิสิตแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเชิงบวกต่อองค์กร

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา พบว่า 1) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำมี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา พบว่าความความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในภาพรวม มีค่า $PNI_{modified} = 0.47$ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านค่านิยม มีความต้องการพัฒนาตนเองในการเป็นตัวอย่างจริยธรรมด้านความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ สื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับจริยธรรมและค่านิยม และโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและบริหารจัดการองค์การให้บรรลุวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ ด้านการตัดสินใจ มีความต้องการพัฒนาตนเองในการมีภูมิคุ้มกันต่อความผิดพลาดทางจริยธรรม มีลำดับความต่องานจำเป็น การพิจารณาประเด็นปัญหา และการแบ่งปันและขอความช่วยเหลือ และ ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีความต้องการพัฒนาตนเองในการดูแลเอาใจใส่ มีลำดับความต่องานจำเป็น การเสริมแรงและการสร้างแรงจูงใจ และ 3) ผลการศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา มี 2 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นชุมชนสนทนากลุ่ม และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน

2. ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย จิตศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และ สนามพลังบวกและการใช้จิตวิทยาเชิงบวก 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) กลไกการดำเนินงาน มี 4 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งทีมการขับเคลื่อน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การนิเทศติดตามการดำเนินงาน และการประสานงานกับสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ 4) วิธีการดำเนินงาน ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ กิจกรรมสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่าและตั้งเป้าหมาย กิจกรรมแทรกแซง เรียนรู้จากการปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติและการพัฒนาตนเอง 5) การวัดประเมินผล โดยใช้แบบจำลองการประเมินผลการฝึกอบรมของ Kirkpatrick ซึ่งประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา การประเมินการเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การมีกลไกติดตามและประเมินผลที่รัดกุมและต่อเนื่อง การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเข้ากับหลักสูตรในภาพรวม ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายภายนอก และการสร้างแรงจูงใจและการยอมรับให้นิสิต

โดยมีผลการประเมินรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความถูกต้อง ครอบคลุม และความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, $S.D. = 0.43$)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาประกอบด้วย

3.1 การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) โดยใช้กิจกรรมสุนทรีสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ได้ผลดังนี้ 1) ด้านค่านิยม (Value) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยมต่างๆ ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยแสดงออกถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในการยึดมั่นในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ในความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ อดทน รักความยุติธรรม มีส่วนร่วมเพื่อสังคม แสดงจุดยืนทางจริยธรรม และการเป็นตัวอย่างที่ดี 2) ด้านการตัดสินใจ (Decision-making) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม 3) ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) นิสิตมีปฏิกิริยาเชิงบวก มีทักษะการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีทักษะการเสริมแรงจูงใจ มีกระบวนการเรียนรู้สนับสนุนการฟังอย่างลึกซึ้ง และการยอมรับและเห็นคุณค่าของการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นในบทบาทผู้นำ

3.2 การประเมินการเรียนรู้ (Learning) มีผลจากการสะท้อนการเรียนรู้หลังปฏิบัติ (After Action Review) โดยใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนาและการสะท้อนคิด (Dialogue Reflection) ได้ผลดังนี้ 1) ด้านค่านิยม (Value) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้ในหลักการและแนวคิดเชิงจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมแต่ละด้าน สามารถผสมผสานจรรยาบรรณกับวิถีทัศน์ และแยกแยะประเด็นทางศีลธรรมได้อย่างชัดเจน มีการจัดการอารมณ์และความขัดแย้ง และการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำเชิงจริยธรรม 2) ด้านการตัดสินใจ (Decision-making) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม มีความเข้าใจในหลักการและแสดงออกอย่างมีเหตุผล มีการประเมินผลกระทบด้านจริยธรรม การเรียนรู้เทคนิคการคิดเชิงวิพากษ์อย่างลึกซึ้ง รวมถึงแนวทางสร้างเกราะป้องกันทางจริยธรรม ทักษะการสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือ มีทักษะในการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถทางปัญญาที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม 3) ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) พบว่า นิสิตได้เรียนรู้และแสดงออกถึงความเข้าใจในแนวคิดและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น โดยสามารถเข้าใจแนวทางสนับสนุนผู้ตามอย่างจริงใจ สามารถอธิบายกรณีศึกษาเชิงจริยธรรม รู้จักวิธีสร้างพื้นที่ปลอดภัยทั้งทางกายและใจ รู้จักวิธีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เข้าใจทักษะการสะท้อนคิดและการรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้รางวัลและวินัยเพื่อการพัฒนา มีทักษะในการพัฒนาองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่จำเป็นสำหรับการแสดงออกถึงการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น

3.3 การประเมินพฤติกรรม (Behavior) ของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา หลังการอบรมโดยใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม รอบที่ 2 พบว่าพฤติกรรมในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.58)

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา หลังจากอบรมไปแล้วและนำไปใช้ในหน่วยงานต้นสังกัด พบว่าผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.55) ด้านค่านิยม มีการแสดงออกถึงค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร การเป็นตัวแบบจริยธรรมในด้านความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความเคารพสิทธิผู้อื่น ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ภาพลักษณ์องค์กรดีขึ้น การสื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจและวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร ด้านการตัดสินใจ มีความสามารถพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรมของการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ช่วยลดความเสี่ยงต่อองค์กร สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอย่างมีวิจารณญาณจากหลายมุมมอง และคำนึงถึงผลกระทบระยะสั้น-ยาว ทำให้การตัดสินใจขององค์กรมีคุณภาพ และรักษาความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรม ทำให้เกิดความไว้วางใจในองค์กร และยินดียอมรับข้อผิดพลาด ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีการแสดงความเข้าอกเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่บุคลากร ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตร และให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของ

ทุกคนในองค์กร และการกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ความต้องการจำเป็นและแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา พบว่า

1.1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม มี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และ ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำ 3 องค์ประกอบหลัก เป็นแก่นแท้ของผู้นำที่มีจริยธรรมซึ่งมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การที่ผู้นำมี ค่านิยม ที่ชัดเจน เช่น ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ จะเป็นรากฐานสำคัญในการชี้นำพฤติกรรมของตนเองและสร้างความศรัทธาให้กับผู้ตาม ซึ่ง กมลทิพย์ ทองกำแหง (2562) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต้องเริ่มต้นจากค่านิยมภายในของผู้บริหาร ขณะเดียวกันการมีทักษะในการ ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมก็เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถพิจารณาปัญหาได้อย่างรอบด้านและมีภูมิคุ้มกันต่อการกระทำที่ผิดพลาด และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg (1976) ที่กล่าวถึงระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคล และองค์ประกอบด้าน การเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำที่แท้จริงต้องมีคุณสมบัติที่อ่อนโยนและใส่ใจต่อความรู้สึกและความเป็นอยู่ของผู้ตาม อีกทั้ง Burns (1978) ได้เสนอแนวคิดที่มองว่าผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและยกระดับคุณธรรมของผู้ตามได้

1.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม พบว่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวม มีค่า $PNI_{modified} = 0.47$ ทั้งนี้สถิติมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านค่านิยมที่ต้องการความน่าเชื่อถือ การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการสร้างความน่าเชื่อถือและสามารถสร้างแรงจูงใจทางจริยธรรมให้กับบุคลากรได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความท้าทายนี้

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการใช้จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา มี 2 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จิตศึกษา เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งจิตศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายใน (Inner-Directed Education) ที่มุ่งเน้น

การฝึกฝนจิตใจให้เกิดสติและปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การสร้างความเป็นชุมชนสนามพลังบวก และกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน จะช่วยให้เห็นสติได้สัมผัสกับคุณค่าภายในของตนเองและผู้อื่น เกิดความเข้าใจในปัญหาทางจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนาการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ เนื่องจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงบวก จะช่วยให้เห็นสติได้ฝึกฝนภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติและกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมใน 3 องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร ไชยบัง (2562) กล่าวว่าในการนำแนวคิดจิตศึกษามาใช้ในการพัฒนาผู้นำสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้นำที่เน้นการฝึกฝนตนเองจากภายใน โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจคุณค่าและความเชื่อของตนเองก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมภายนอก ซึ่งจะนำไปสู่การมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยั่งยืน

2. ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ได้รูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กลไกการดำเนินงาน วิธีการ การวัดประเมินผล และ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการที่ศึกษาประกอบด้วย การสร้างสนามพลังบวก จิตวิทยาเชิงบวก และกระบวนการฝึกฝน การมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ การไม่ตัดสิน การเป็นแบบอย่างของจริยธรรมให้แก่กันและกันและกิจกรรมที่ให้นิสิตได้ปฏิบัติ เพื่อช่วยสร้างให้เกิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าและกำหนดเป้าหมาย กิจกรรมที่ใช้แทรกแซงระหว่างที่นิสิตเรียนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยในรายวิชาต่างๆ โดยการให้นิสิตได้ทดลองใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และการสะท้อนผลการประเมินผล เพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งนี้เพราะหัวใจสำคัญของรูปแบบนี้คือ กระบวนการที่ศึกษาที่ประกอบด้วยสนามพลังบวกและกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล สนามพลังบวก การสร้างบรรยากาศที่เน้นการจดจ่อใส่ใจ การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของ Brown, & Treviño (2006, pp. 595-616) ที่เน้นว่าผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีจริยธรรม โดยการมีคุณสมบัติด้านความน่าเชื่อถือและความซื่อสัตย์ และเป็นผู้จัดการเชิงจริยธรรม โดยการสื่อสารค่านิยมและสร้างระบบที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม การใช้จิตวิทยาเชิงบวก ในการชื่นชมและการใช้น้ำเสียงอ่อนโยนยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยและกล้าที่จะแสดงออก ส่วนด้านกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อฝึกฝนเป็นกิจกรรมที่เริ่มจากการสร้างความตระหนักและกำหนดเป้าหมาย ไปจนถึงการทดลองใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และการสะท้อนผล นอกจากนี้ การแทรกแซงในชั้นเรียน และงานวิจัยของ Grace (2006) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบูรณาการจริยธรรมเข้ากับการเรียนการสอนในทุกๆ สาขาวิชา เพื่อให้เห็นสติสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง Northouse (2003) ได้ศึกษาเรื่อง Leadership: Theory and Practice ซึ่งเห็นว่าภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้ผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นเพียงลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบจิตศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อฝึกฝนทักษะผู้นำเชิงจริยธรรม

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตปริญญาโทสาขา การบริหารการศึกษา ประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา และการประเมินการเรียนรู้ พบว่า นิสิตมี ปฏิกิริยาเชิงบวกและมีความรู้ความเข้าใจต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม การตัดสินใจ และการเข้าอกเข้าใจ ผู้อื่น ส่วนการประเมินพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการใช้จิตศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากภายในและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ Starratt (2004) ที่เห็นว่าผู้นำเชิงจริยธรรมจำเป็นต้องพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง และความตระหนักรู้ต่อผู้อื่น การที่นิสิตแสดงออกถึงความประทับใจต่อกระบวนการที่เน้นการดูแลเอาใจ ใส่และส่งเสริมความงอกงามภายใน ยืนยันว่าการเรียนรู้แบบนี้เข้าถึงจิตใจของผู้เรียนและช่วยให้พวกเขา เห็นคุณค่าของจริยธรรมในการบริหารอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การรับรู้ว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีความ ปลอดภัยและสนับสนุนการฟังอย่างลึกซึ้ง และ Northouse (2003) ที่ระบุว่าการพัฒนาภาวะผู้นำต้อง อาศัยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งการใช้จิตศึกษาได้ตอบสนอง ต่อเงื่อนไขนี้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะสำรวจและอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อนได้อย่าง เปิดเผย ส่วนผลการศึกษาที่พบว่าพฤติกรรมในภาพรวมของนิสิตอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมที่สะท้อน ถึงการเป็นผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน เพราะการฝึกฝนด้วยรูปแบบจิตศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงความรู้ ความเข้าใจทางทฤษฎี แต่เป็นการปลูกฝังให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง การที่นิสิตแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอก ถึงความน่าเชื่อถือ ความยุติธรรม และการยอมรับข้อผิดพลาด สะท้อนว่าพวกเขาสามารถบูรณาการคุณค่า ทางจริยธรรมเข้ากับพฤติกรรมผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมเหล่านี้ รวมถึงงานวิจัยของเพ็ญศิริ สมเรือน (2560); ณัฐริดา นิพนธ์, โสภนา สุดสมบูรณ์ และกุลชลีจิงเจริญ (2563, หน้า 158-171) ที่เห็น ถึงความสำคัญของพฤติกรรมด้านการตัดสินใจอย่างมีสติ การเผชิญหน้ากับปัญหาอย่างกล้าหาญ และการ สร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้แก่ผู้ตาม สามารถพัฒนาพฤติกรรมด้านการยอมรับและอภิปรายข้อผิดพลาด การ ให้ความสำคัญกับการดูแลเอาใจใส่และเสริมพลังอำนาจให้กับผู้ตาม แสดงให้เห็นถึงการมีวุฒิภาวะทาง จริยธรรม

4. ผลการประเมินผลลัพธ์ของรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิต ปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาหลังจากอบรมไปแล้วและนำไปใช้ในหน่วยงานต้นสังกัด พบว่า ผลลัพธ์ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านค่านิยม มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่าง ยิ่งในเรื่องการแสดงออกถึงค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร การ

เป็นตัวแบบจริยธรรมในด้านความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความเคารพสิทธิผู้อื่น ความยุติธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต การสื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับค่านิยมและจริยธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจและวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร มีผลอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจ มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรมของการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ช่วยลดความเสี่ยงต่อองค์กร สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอย่างมีวิจารณญาณจากหลายมุมมอง และรักษาความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรม ทำให้เกิดความไว้วางใจในองค์กร และยินดียอมรับข้อผิดพลาด อยู่ในระดับมาก ด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น มีผลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการแสดงความเข้าอกเข้าใจ และดูแลเอาใจใส่บุคลากร ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นมิตร และให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของทุกคนในองค์กร และการกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าด้านค่านิยม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จากผลการประเมินผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่านิสิตสามารถนำค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในองค์กร ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐริดา นิพนธ์ และคณะ (2563) ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร ด้านการตัดสินใจที่รอบด้านและมีคุณภาพ ซึ่งผลลัพธ์ที่อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านิสิตมีความสามารถในการพิจารณาผลกระทบทางศีลธรรม และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาจากหลายมุมมอง ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจขององค์กร และมีความสม่ำเสมอในการตัดสินใจและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และ Grace (2006) ได้เสนอแนวคิดว่า ผู้นำเชิงจริยธรรมต้องมีความมั่นคงทางหลักการ และความสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความไว้วางใจในหมู่ผู้ตาม นอกจากนี้งานวิจัยของกมลทิพย์ ทองกำแหง (2562) และเพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ที่พบว่าการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลเชิงบวกต่อการบริหารจัดการองค์กรโดยรวม และด้านการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และการสร้างแรงจูงใจ พบว่านิสิตสามารถแสดงพฤติกรรมการเข้าอกเข้าใจและดูแลเอาใจใส่บุคลากรได้จริง ซึ่งส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น และประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมเพิ่มขึ้น และแนวคิดของ Starratt (2004) ที่เห็นว่าผู้นำเชิงจริยธรรมต้องมีคุณลักษณะของการดูแลเอาใจใส่ และการให้ความสำคัญกับความชอบธรรมของทุกคนในองค์กร และสามารถกระตุ้นแรงจูงใจและสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มที่นั้นถือเป็นผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการนำหลักการไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาควรนำแนวทางการใช้ "จิตศึกษา" ไปบูรณาการเข้ากับรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีกลไกการเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์และมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อให้มีลิตมีต้นแบบที่ดีและได้รับคำแนะนำในการนำหลักการไปใช้ในสถานการณ์จริง และควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการ สะท้อนคิดอย่างสม่ำเสมอ

1.3 สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นควรมีการจัดตั้งเครือข่ายหรือเวทีสำหรับผู้หน้าที่ได้ผ่านการอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และองค์ความรู้ในการนำภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตโทสาขาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

2.2 ศึกษาปัจจัยค่านิยมด้านด้านการตัดสินใจส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนิสิตโทสาขาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

2.3 ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมวินัยเชิงบวกของนิสิตของนิสิตโทสาขาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการสร้างรูปแบบจิตศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย จิตศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และสนามพลังบวกและการใช้จิตวิทยาเชิงบวก วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านค่านิยม ด้านการตัดสินใจ และด้านการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กลไกการดำเนินงาน มี 4 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งทีมการขับเคลื่อน การจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม การนิเทศติดตามการดำเนินงาน และการประสานงานกับสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ วิธีการดำเนินงาน ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ได้แก่ กิจกรรมสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่า และตั้งเป้าหมาย กิจกรรมแทรกแซง เรียนรู้จากการปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติและการพัฒนาตนเอง การวัดประเมินผล โดยใช้แบบจำลองการประเมินผลการฝึกอบรมของ Kirkpatrick ซึ่งประกอบด้วย การประเมินปฏิกิริยา การประเมิน

การเรียนรู้ การประเมินพฤติกรรม และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร และเงื่อนไขความสำเร็จ มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย การมีนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การมีกลไก ติดตามและประเมินผลที่รัดกุมและต่อเนื่อง การบูรณาการภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเข้ากับหลักสูตรในภาพรวม ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายภายนอก และการสร้างแรงจูงใจและการยอมรับให้ นิสิต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ทองกำแหง. (2562). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐริดา นิพนธ์, โสภนา สุดสมบูรณ์ และกุลชลีจิงเจริญ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(5), 158-171.
- เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2565). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตาตาพับลิเคชั่น.
- วิเชียร ไชยบัง. (2562). *จิตศึกษาพัฒนาปัญญาภายใน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). บุรีรัมย์: โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.
- สุทัต จันทะสินธุ์. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแบบบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595-616. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2006.10.004>
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Grace, B. (2006). *Ethical Leadership: In Pursuit of the Common Good*. Seattle, WA: Center for Ethical Leadership.
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and the idea of justice. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues* (pp. 31-53). New York, NY: Holt, Rinehart & Winston.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Northouse, P. G. (2003). *Leadership: Theory and Practice*. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Starratt, R. J. (2004). *Ethical Leadership*. San Francisco CA: Jossey-Bass.

